

Zarządzanie odpadami w kontekście kryzysu koronawirusowego

„W tym bezprecedensowym kryzysie współpracujemy z państwami członkowskimi i operatorami odpadów w całej UE, aby sprostać wyzwaniu, jakim jest zapewnienie wysokiego poziomu ochrony zdrowia ludzkiego i środowiska. Właściwe zarządzanie odpadami jest częścią podstawowych usług zapewniających dobre samopoczucie naszych obywateli, świadczonych przez wiele firm zajmujących się odpadami i utrzymujących gospodarkę o obiegu zamkniętym.”

Komisarz Virginijus Sinkevičius

Kryzys koronawirusowy wystawił na próbę odporność naszego społeczeństwa. Ta nagła sytuacja zdrowotna wywiera bezprecedensową presję na wiele rodzajów działalności gospodarczej, w tym tych, które są niezbędne dla naszego dobrobytu. Ochrona życia i środków utrzymania jest podstawą wszystkich działań i decyzji mających na celu zaradzenie kryzysowi zarówno na poziomie indywidualnym, jak i zbiorowym.

Właściwe zarządzanie odpadami jest częścią podstawowych usług dla naszego społeczeństwa. Każda osoba produkuje średnio prawie pół tony odpadów komunalnych rocznie w UE, co oznacza, że co tydzień wytwarza się ponad 20 kg odpadów komunalnych na gospodarstwo domowe. Całkowita roczna produkcja odpadów w UE wynosi 5 ton na mieszkańca. Zapobieganie zakłóceniom w gospodarowaniu odpadami, w tym selektywne zbieranie i recykling odpadów, ma kluczowe znaczenie dla zdrowia i bezpieczeństwa naszych obywateli, środowiska i gospodarki.

Państwa członkowskie i podmioty zajmujące się odpadami w całej UE podejmują nieustanne wysiłki w celu zapewnienia ciągłości działań w zakresie gospodarki odpadami, w tym selektywnego zbierania i recyklingu, które są niezbędne dla gospodarki o obiegu zamkniętym. Wysiłki te często obejmują zapobieganie lub ograniczanie zakłóceń spowodowanych brakiem personelu, zapewnienie większego bezpieczeństwa w pracy, zapewnienie bezpiecznego postępowania z odpadami domowymi wytwarzanymi przez obywateli, którzy zachorowali na koronawirusa, radzenia sobie z rosnącą ilością odpadów medycznych lub zabezpieczenia płynnego przemieszczania odpadów od zbierania do recyklingu lub innego przetwarzania.

Prawo UE dotyczące odpadów uznaje, że ochrona zdrowia ludzi jest niezbędna w kontekście gospodarki odpadami oraz że istnieją pewne możliwości reagowania na zidentyfikowane zagrożenia dla zdrowia ludzi. Podczas tego bezprecedensowego kryzysu współpracujemy z państwami członkowskimi i operatorami odpadów w całej UE, aby sprostać wyzwaniu, jakim jest zapewnienie wysokiego poziomu ochrony zdrowia ludzkiego i środowiska. Właściwe zarządzanie odpadami jest częścią podstawowych usług zapewniających dobre samopoczucie naszych obywateli, świadczonych przez wiele firm zajmujących się odpadami i utrzymujących gospodarkę o obiegu zamkniętym.

Wprawdzie państwa członkowskie są odpowiedzialne za wdrażanie prawa UE w dziedzinie odpadów poprzez podejmowanie najodpowiedniejszych środków, aby osiągnąć te cele, jednak współpraca w całej UE ma wyraźną wartość dodaną w celu sprostania wyzwaniom, przed którymi stoją krajowe, regionalne i lokalne władze i podmioty zajmujące się odpadami.

Niniejszy dokument zawiera wytyczne mające na celu zapewnienie wysokiego poziomu ochrony zdrowia ludzkiego i środowiska, przy jednoczesnym zapobieganiu i ograniczaniu zakłóceń w świadczeniu odpowiednich usług gospodarki odpadami. Opiera się on na konsultacjach z ekspertami z państw członkowskich w sprawie odpadów i kluczowymi zainteresowanymi stronami w dziedzinie gospodarki odpadami oraz na poradach Europejskiego Centrum ds. Zapobiegania i Kontroli Chorób (ECDC) i będzie odpowiednio aktualizowany.

Służby Komisji wydały osobne porady na temat przemieszczania odpadów w kontekście wybuchu koronawirusa.

1. Gospodarka odpadami komunalnymi

Według Europejskiego Centrum ds. Zapobiegania i Kontroli Chorób (ECDC) obecnie nie ma dowodów na to, że standardowe procedury zarządzania odpadami są niebezpieczne lub niewystarczające pod względem ryzyka zakażenia COVID-19 lub, że odpady z gospodarstw domowych odgrywają rolę w przenoszeniu SARS-CoV-2 lub innych wirusów układu oddechowego. W sprawie ochrony przed narażeniem na koronawirusa w miejscu pracy Europejska Agencja Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy wydała wytyczne w tej sprawie (patrz sekcja 3). Z uwagi na znaczenie właściwego gospodarowania odpadami dla zdrowia ludzkiego i środowiska oraz uwzględnienia, zgodnie z ocenami ryzyka przeprowadzanymi przez naukowców i obowiązującymi środkami zarządzania ryzykiem, ogólną ciągłość właściwych usług gospodarki odpadami komunalnymi, w tym selektywnego zbierania i recyklingu, należy zabezpieczyć zgodnie z prawem UE. Zapobieganie zakłóceniom selektywnej zbiórki odpadów jest ważne dla zapewnienia, że infrastruktura do zbierania i przetwarzania odpadów resztkowych nie jest nadmiernie obciążona, potencjalnie stwarzając dodatkowe ryzyko dla zdrowia. Istotne jest by obywatele mogli zachować nawyki przyjazne dla środowiska. Oddzielne zbieranie odpadów ma również zasadnicze znaczenie dla zabezpieczenia utrzymania kursu w kierunku gospodarki o bardziej zamkniętym obiegu oraz miejsc pracy i przedsiębiorstw zależnych od podaży surowców wtórnych. W świetle art. 13 dyrektywy 2008/98 / WE w sprawie odpadów, praktyki zbierania odpadów można dostosować w kontekście kryzysu związanego z koronawirusem w celu ochrony zdrowia publicznego.

Wszelkie takie zmiany powinny być zgodne z prawem UE dotyczącym odpadów, być **konieczne i proporcjonalne** w celu ochrony zdrowia ludzkiego, w szczególności poprzez ograniczenie ich do obszarów i okresów ściśle niezbędnych do zareagowania na zidentyfikowane ryzyko w oparciu o najnowsze opinie naukowe, i dążyć do utrzymania ogólnego celu selektywnej zbiórki i recyklingu, zgodnie z hierarchią postępowania z odpadami.

ECDC uznaje potrzebę specjalnych środków w odniesieniu do zapobiegania zakażeniom, w przypadku podejrzeń lub potwierdzonych przypadków koronawirusa, u osób które samodzielnie izolują się w domu, zwłaszcza że pacjenci powinni mieć w swoim pokoju worek na zużyte chusteczki, maski na twarz i inne odpady, które powinny być usuwane wraz z odpadami resztkowymi.

Wytyczne zawierają również specjalną sekcję dotyczącą gospodarowania odpadami z gospodarstw domowych w takich przypadkach:

- Indywidualny (odrębny) worek na odpady należy umieścić w pokoju pacjenta.
- Chusteczki papierowe i maski na twarz używane przez pacjenta należy natychmiast umieścić w worku na odpady, który został umieszczony w pokoju pacjenta.
- Rękawice i maski na twarz używane przez opiekuna lub osobę sprząającą powinny być niezwłocznie umieszczone w drugim worku na odpady, umieszczonym w pobliżu drzwi do pokoju pacjenta, gdy opiekun lub osoba sprząająca wyjdzie.
- Worki na odpady należy zamknąć, zanim zostaną wyjęte z pokoju pacjenta. Worki muszą być często wymieniane i nigdy nie powinny być opróżniane do innego worka
- Worki na odpady można zebrać razem i umieścić w czystym ogólnym worku na śmieci; zamknięte worki na odpady pacjenta można włożyć bezpośrednio do nieposortowanych śmieci. Nie jest wymagana żadna specjalna działalność związana z gromadzeniem ani inna metoda usuwania.
- Po wykonaniu czynności z workami na odpady należy zachować ścisłą higienę rąk: stosować wodę i mydło lub środki do dezynfekcji rąk na bazie alkoholu.

Źródło: Raport techniczny ECDC „Zapobieganie zakażeniom i ich kontrola w gospodarstwie domowym osób z podejrzeniem lub potwierdzoną chorobą wieńcową (COVID-19)”, 30 marca 2020 r.

W przypadku gdy niedobory personelu powodują zmniejszenie liczby usług, państwa członkowskie powinny zapewnić ciągłość i wystarczającą częstotliwość zbierania odpadów resztkowych i bioodpadów, aby zapobiec bezpośredniemu ryzyku dla bezpieczeństwa i zdrowia publicznego.

Na podstawie oceny takich zagrożeń częstotliwość zbierania suchych surowców wtórnych można tymczasowo skorygować, ale nie można z nich zrezygnować lub zaprzestać.

Niektóre rodzaje odpadów, których punkty zbiórki zostały czasowo zamknięte, można dostarczyć po ponownym otwarciu tych punktów zbiórki, w szczególności w odniesieniu do zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego (WEEE), baterii lub odpadów wielkogabarytowych.

W kontekście kryzysu koronawirusa jeszcze ważniejsze jest, aby obywatele dobrze segregowali swoje odpady i zapewniali przepływ czystych strumieni surowców wtórnych do zakładów przetwarzania odpadów.

Obywatele powinni być informowani o wszelkich tymczasowych zmianach w zasadach zbierania odpadów, które mają wpływ na sposób, w jaki dostarczają odpady do zbierania i dalszego przetwarzania.

W razie potrzeby należy przypomnieć obywatelom o wymogu, aby nie wyrzucać WEEE, baterii ani chemii gospodarczej z odpadami resztkowymi.

Państwa członkowskie powinny zapewnić właściwe planowanie możliwości tymczasowego składowania odpadów zebranych w celu odzysku, na wypadek wystąpienia zakłóceń w sortowaniu i innych procesach przetwarzania

2. Gospodarowanie odpadami z zakładów opieki zdrowotnej

Odpady z usług opieki zdrowotnej, laboratoriów i powiązanych działań związanych z pacjentami z koronawirusem powinny być przetwarzane zgodnie z prawem UE dotyczącym odpadów (w szczególności z dyrektywą 2008/98 / WE w sprawie odpadów oraz jej art. 17, 23, 24 i 25 dotyczącego odpadów niebezpiecznych) oraz przepisy krajowe mające zastosowanie do tej kategorii odpadów zakaźnych, biorąc pod uwagę najbardziej aktualne wytyczne dostarczone przez ECDC4 i krajowe organy ds. zdrowia.

Ponadto szczegółowe wytyczne ECDC5 mają zastosowanie do odpadów pochodzących ze sprzątnia w placówkach służby zdrowia i placówkach opieki zdrowotnej potencjalnie skażonych koronawirusem, przy czym odpady pochodzące ze sprzątnia placówek opieki zdrowotnej powinny być traktowane jako zakaźne odpady kliniczne kategorii B (UN3291), odpady z placówek innych niż opieka zdrowotna powinny być utylizowane w osobnym worku, a odpady z miejsc ogólnodostępnych należy usuwać wraz z odpadami resztkowymi.

Państwa członkowskie powinny zapewnić właściwe planowanie zdolności do przetwarzania i, w razie potrzeby, do przechowywania odpadów medycznych. W przypadku zakłóceń w przetwarzaniu spowodowanych brakiem zdolności do unieszkodliwiania lub spalania odpadów medycznych, niezwykle ważne jest, aby odpady były tymczasowo bezpiecznie przechowywane do momentu rozwiązania problemu z wydajnością. Podczas przechowywania należy rozważyć użycie zamkniętych pojemników w zabezpieczonych obszarach, do których dostęp jest ograniczony tylko dla upoważnionego personelu.

Wewnętrzne i zewnętrzne powierzchnie pojemników należy traktować odpowiednim środkiem dezynfekującym. Pojemniki należy przechowywać lokalnie.

Może być wymagana dodatkowa zdolność do przetwarzania odpadów medycznych w związku i ich właściwościami zakaźnymi.

Jeżeli państwa członkowskie zdecydują się wyjątkowo zezwolić na alternatywne procesy przetwarzania odpadów medycznych zgodnie z prawem UE i obowiązującymi przepisami krajowymi, w tym w stanach wyjątkowych, powinny one dopilnować, aby w przypadku gdy takie procesy mają mniej korzystny ogólny wpływ na środowisko niż normalna praktyka, ich stosowanie jest ograniczone w czasie i tylko gdy jest absolutnie konieczne, aby zaradzić stwierdzonym niedoborom zdolności do magazynowania i przetwarzania.

Należy zastosować odpowiednie środki ostrożności w odniesieniu do środków ochrony zdrowia i bezpieczeństwa w miejscu pracy.

Komisja zwróci się do państw członkowskich i zainteresowanych stron o dodatkowe informacje na temat bieżącej sytuacji i planowania w zakresie zbierania, przechowywania, przetwarzania i ewentualnego przemieszczania odpadów medycznych w kontekst obecnego kryzysu.

3. Zdrowie i bezpieczeństwo podmiotów gospodarujących odpadami

Podjęcie środków w celu ochrony zdrowia i bezpieczeństwa pracowników są niezbędne do zwiększenia zaufania pracowników i zapewnienia ciągłości usług związanych z odpadami. Europejska Agencja Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy przedstawiła ogólne wytyczne, jak pomóc w zapobieganiu rozprzestrzenianiu się koronawirusa w miejscu pracy.

Dobre praktyki przekazywane przez zainteresowane strony w sektorze gospodarki odpadami obejmują:

- Dostosowanie organizacji pracy w celu uniknięcia przenoszenia zakażeń wśród osób zatrudnionych, tj. przestrzeganie odległości między osobami, ograniczanie do minimum liczby pracowników obecnych w tym samym pomieszczeniu/obszarze,
- Zapewnienie dostępności i właściwego stosowania odpowiedniego sprzętu ochrony osobistej, a także odpowiednich produktów dezynfekujących,
- Zapewnienie ścisłego przestrzegania podwyższonych standardów higieny, w tym częste zmiany i czyszczenie środków ochrony indywidualnej i odzieży roboczej; wymiana rękawic ochronnych

w przypadku pęknięcia lub jakiegokolwiek uszkodzenia; regularne dezynfekowanie urządzeń, kabin pojazdów i ubrań;

- Zapewnienie przestrzegania zasad dotyczących zakładania i zdejmowania środków ochrony osobistej, unikając w ten sposób przypadkowego kontaktu i zanieczyszczenia;
- W stosownych przypadkach, zachęcanie do szczególnych warunków pracy dla osób podatnych na zagrożenia, takich jak pracownicy w podeszłym wieku i osoby z problemami zdrowotnymi.

4. Wsparcie ze środków UE i pomoc państwa

Na lata 2014–2020 państwa członkowskie przeznaczyły 4,9 mld EUR środków z polityki spójności na zarządzanie odpadami. Obejmuje to wsparcie na rzecz zapobiegania powstawaniu odpadów i podnoszenia świadomości, rozwoju systemów selektywnej zbiórki (w tym sprzętu i pojazdów), infrastruktury przetwarzania, budowania zdolności administracyjnych i innych inwestycji związanych z lokalnymi priorytetami.

Do końca 2019 r. 31% tej kwoty nie zostało jeszcze przeznaczone na konkretne projekty. Instytucje zarządzające w regionach i państwach członkowskich mogą udzielać więcej informacji na temat istniejących możliwości finansowania. Fundusze mogą być dostępne również w ramach innych priorytetów, takich jak zarządzanie ryzykiem katastrof lub opieka zdrowotna.

W odpowiedzi na obecny kryzys Komisja przyjęła inicjatywę inwestycyjną dotyczącą odpowiedzi na koronawirusa. W ramach tej inicjatywy fundusze polityki spójności zostaną zmobilizowane, aby zapewnić natychmiastową płynność budżetom państw członkowskich. Ponadto zostanie wykorzystana maksymalna elastyczność, aby wydatki związane z kryzysem koronawirusa, w tym koszty opieki zdrowotnej, były kwalifikowalne w ramach funduszy polityki spójności. Oznacza to również zapewnienie krajom większej elastyczności w realokacji zasobów finansowych, zapewniając, że pieniądze zostaną wydane w obszarach najbardziej potrzebujących. Mogłoby to umożliwić państwom członkowskim stawienie czoła konkretnym wyzwaniom związanym z właściwym zarządzaniem odpadami w kontekście kryzysu koronawirusowego, takim jak zapewnienie większej automatyzacji odzysku odpadów, poprawa zdrowia i bezpieczeństwa w miejscu pracy, gospodarowanie odpadami medycznymi itp. Komisja zaproponował również włączenie kryzysów zdrowia publicznego do sytuacji kryzysowych objętych Funduszem Solidarności UE. Celem nowych środków jest zapewnienie dostępu obszarów najbardziej dotkniętych kryzysem do dodatkowego wsparcia w wysokości do 800 mln EUR. Ponadto zgodnie z przepisami UE dotyczącymi pomocy państwa wsparcie w formie dotacji bezpośrednich lub ulg podatkowych może być przyznawane przez państwa członkowskie (finansowanie krajowe) przedsiębiorstwom we wszystkich sektorach, w tym również w zakresie gospodarki odpadami, które stoją w obliczu nagłego braku płynności. Aby zaradzić obecnemu kryzysowi, w dniu 19 marca 2020 r. Komisja przyjęła nowe tymczasowe ramy pomocy państwa, w ramach których państwa członkowskie mogą przyznawać różne formy pomocy, w tym dotacje w wysokości do 800 000 EUR, gwarancje publiczne na pożyczki lub środki umożliwiające pożyczki z niskim oprocentowaniem. Państwa członkowskie mogą wykorzystać wszystkie te możliwości, aby zapewnić podmiotom gospodarczym zaangażowanym w gospodarkę odpadami dostęp do środków niezbędnych do poradzenia sobie z kryzysem koronawirusa.

5. Wymiana informacji i podnoszenie świadomości

Komisja będzie stale monitorować sytuację z państwami członkowskimi i podmiotami zajmującymi się odpadami i zachęca je do przekazywania ENV-WASTE-COVID-19@ec.europa.eu informacji o środkach podjętych w odpowiedzi na kryzys związany z koronawirusem w dziedzinie gospodarki odpadami.

Komisja zwraca uwagę na przydatny przegląd aktualnych praktyk w UE opublikowany i zaktualizowany przez Stowarzyszenie Miast i Regionów na rzecz Zrównoważonego Zarządzania Zasobami i zachęca zainteresowane strony do przyczynienia się również do jego aktualizacji.